

Mystets'ka osvita: zmist, tekhnolohiyi, menedzhment. Seriya: Pedahohichni nauky. Kyiv. Vyp. 13. S. 207–220. URL: <https://zbirnik.mixmd.edu.ua/index.php/artedu/article/view/177> [in Ukrainian]

2. Berezna, L. (2010). Proektna kul'tura yak osnovnyy sposib realizatsiyi innovatsiyanoi pedahohichnoyi diyal'nosti [Project culture as the main way of implementing innovative pedagogical activity]. Teoriya ta metodyka upravlinnya osvitoju. Kharkiv. № 3. URL: <http://tme.uomo.edu.ua/docs/3/10beripa.pdf> [in Ukrainian]

3. Bokan, V. A. (2004). Kul'turolohiya [Cultural studies]. K.: MAUP, 2004. 136 s. [in Ukrainian]

4. Hura, O. I. Lohiko-kontseptual'ni aspekty doslidzhennya formuvannya osobystisno-profesiynykh kharakterystyk pedahoha [Logical and conceptual aspects of research on the formation of personal and professional characteristics of a teacher]. URL: http://www.nbuu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/ped_01_09_Gura.pdf [in Ukrainian]

5. Koval', T. I., Kochubey, N. P. (2011). Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya inozemnykh mov [Interactive technologies for learning foreign languages]. Naukovi zapysky Nizhyn's'koho derzhavnoho universytetu imeni M. Hoholya. Seriya: Psykholoho-pedahohichni nauky. № 7. S. 160–163. [in Ukrainian]

6. Polyakov, A. O. (2008). Pedahohichni umovy motyvatsiyi profesiynoho zrostannya studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi neperervnoyi osvity [Pedagogical conditions of motivation of professional growth of students of pedagogical universities in the process of continuous education]: dys. ... kan. ped. nauk : 13.00.04. Kharkiv. 182 s. [in Ukrainian]

7. Sydorenko, V. K., Brekhunets', A. I. (2012). Sutnist' ponyattya proyektnoyi kul'tury [The essence of the concept of project culture]. Humanitarnyy visnyk. № 28. S. 270–277. [in Ukrainian]

8. Starosta, V. I. (2019). Tekhnolohiyi interaktyvnoho navchannya: sutnist', klasyfikatsiya [Interactive learning technologies: essence, classification]. Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Seriya: Pedahohichni nauky. № 1 (64). S. 232–237. [in Ukrainian]

9. Khoruzha, L. (2006). Proyektna kul'tura vchytelya: etychnyy komponent [Teacher's project culture: ethical component]. Shlyakh osvity. № 4. S. 11–17. [in Ukrainian]

10. Ukr.net: Internet-portal [Ukr.net: Internet portal]. Ukrayins'ka pedahohika. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/396>. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОЗЛЕНКО Володимир Григорович – кандидат юридичних наук, керуючий партнер Мережі приватних шкіл «Креативна міжнародна дитяча школа».

Наукові інтереси: впровадження сучасних інноваційних технологій в освітній процес школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOZLENKO Volodymyr Grigorievich – candidate of legal sciences, managing partner of Network of private schools «Creative international child's school».

Scientific interests: introduction of modern innovative technologies in the educational process of school.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2023 р.

УДК 811.111:378.016

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-202-208

КОЛЯДА Еліна Калениківна –

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри практики англійської мови
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5437-1320>
e-mail: elina.koliada@vnu.edu.ua

КАЛИНОВСЬКА Ірина Миколаївна –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3406-1456>
e-mail: kalynovska@vnu.edu.ua

АКТУАЛЬНА ПАРАДИГМА НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті йдеться про формування актуальної парадигми навчання академічного читання англійською мовою здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти під час вивчення освітнього компонента «Іноземна мова для академічних цілей», яка включає аналіз видів академічного читання, аспектів формування навички академічного читання, виокремлення груп вправ для розвитку академічного читання та формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії загалом. Матеріалом дослідження слугує підручник Cambridge Academic English (Upper Intermediate) видавництва Cambridge University Press.

Навчання академічного читання англійською мовою розглядається в контексті навчання академічного письма, оскільки створенню наукових текстів передують їхнє читання, пошук та аналіз інформації із зарубіжних джерел з теми дисертації для публікації матеріалів власного дослідження за кордоном, участі у міжнародних конференціях, ефективного спілкування в науковій та професійній сферах, що сприяє активізації дослідницької діяльності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти загалом, здатності виконання власного дослідження.

Проаналізовано вправи на розвиток різних видів академічного читання. При ознайомлювальному читанні розвивається вміння дослідника зрозуміти основну інформацію в науковому тексті; при переглядовому читанні об'єктами контролю стають вміння знайти необхідну інформацію, ключові слова, визначити тему наукового тексту; при вивчаючому читанні перевіряються вміння повно й точно зрозуміти як основну, так і другорядну інформацію,

вміння інтерпретувати думки, робити висновки тощо; при аналітико-критичному читанні формуються навички критичного мислення. Рівень розвитку навичок академічного читання майбутніх докторів філософії визначається постійним спостереженням в освітньому процесі з іноземної мови для академічних цілей та аналізом зазначених аспектів.

Перспективним вбачаємо дослідження різних видів вправ для активізації дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: академічне читання, академічне письмо, третій (освітньо-науковий) рівень, здобувач вищої освіти, доктор філософії.

KOLIADA Elina Kalenykivna –
Candidate of Philological Sciences, Professor,
Head of the Conversational English Department
Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5437-1320>
e-mail: elina.koliada@vnu.edu.ua

KALYNOVSKA Iryna Mykolaivna –
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Conversational English Department
Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3406-1456>
e-mail: kalynovska@vnu.edu.ua

CURRENT PARADIGM FOR TEACHING ACADEMIC READING IN ENGLISH TO STUDENTS OF THIRD (EDUCATIONAL AND RESEARCH) HIGHER EDUCATION LEVEL

The article deals with the formation of the current paradigm for teaching academic reading in English to students of third (educational and research) higher education level in the process of teaching a Foreign Language for Academic Purposes, which includes the analysis of academic reading types, the aspects of academic reading skills formation, the selection of exercises for academic reading skills development and the formation of research competences of PhD students in general. The research material is taken from the textbook Cambridge Academic English (Upper Intermediate) published by Cambridge University Press.

Teaching academic reading in English is viewed in the context of teaching academic writing since the creation of scientific texts is preceded by their reading, the search and analysis of information from original sources on the topic of the dissertation to publish the materials of own research abroad, to participate in international conferences, to communicate effectively in academic and professional spheres, which contributes to the formation of research competences of students of third (educational and research) higher education level in general, their ability to conduct their own research.

Exercises to develop academic reading types are analyzed. Skimming helps to develop the researcher's ability to understand basic information in a scientific text; scanning involves the ability to find the necessary information, and keywords, and to determine the topic of a scientific text; intensive reading improves the ability to fully and accurately understand both primary and secondary information, to interpret thoughts, to draw conclusions, etc.; analytical reading develops critical thinking skills. The level of academic reading skills is under constant observation in the process of teaching a Foreign Language for Academic Purposes to PhD students and is determined by the analysis of the mentioned aspects.

We consider the research of various types of exercises to activate the research activities of higher education students to be promising.

Key words: academic reading, academic writing, third (educational and research) level, higher education student, PhD student.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії є вирішальними для навчання нового покоління дослідників в сфері вищої освіти та наукових досліджень в єдиному європейському науковому просторі [11, с. 466]. «Розвиток сучасного суспільства ставить перед вищою школою нові високі вимоги до підготовки фахівців: вміння креативно мислити, знаходити найкращі варіанти вирішення складних ситуацій, чітко й логічно будувати і висловлювати свої ідеї, представляти результати своєї творчої праці у формі академічних текстів» [6, с. 5].

Результатом навчання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі

професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності та проведення власного наукового дослідження, яке матиме наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення [10]. Майбутні доктори філософії повинні довести свою здатність виконувати оригінальні та незалежні дослідження в рамках наукової дисципліни або міждисциплінарної співпраці. Важливими якостями доктора філософії є індивідуальність, оригінальність, самостійність, автономність і відповідальність під час виконання комплексних проєктів, уміння працювати в команді, комунікабельність [11, с. 465].

З-поміж чотирьох складових освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії, передбачених відповідно до Національної рамки кваліфікацій, виокремлюють здобуття мовних

компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволяє виокремити кілька аспектів її дослідження. Насамперед, читання іноземною мовою як комунікативне уміння та засіб спілкування є важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації [5, с. 5]. Питання навчання читання іншомовних текстів широко висвітлюється на сторінках науково-методичної літератури (до прикладу, [4], [5]).

Загалом, процес читання, який включає складні розумові операції (аналіз, синтез, висновки), і його результат – отримання інформації – відіграють важливу роль у комунікативно-сусільній діяльності людей. «Завдяки читанню, яке робить доступною будь-яку інформацію, передається досвід людства, нагромаджений у різноманітніших сферах трудової, творчої та соціально-культурної діяльності, розвивається інтелект, загострюються почуття, тобто людина навчається, розвивається, виховується» [5, с. 5]. Читання іншомовних текстів розвиває мислення, допомагає усвідомити особливості системи іноземної мови і глибше зрозуміти особливості рідної [4, с. 374].

Академічне читання розглядають в контексті навчання академічного письма (до прикладу, [3], [6], [7]), адже створенню академічних текстів передують їхнє читання, отримання інформації, що сприяє здатності виконання власного дослідження. Науковці працюють з двома видами текстів: з тими, які вони створюють, і текстами, якими вони послуговуються у своїй діяльності. На думку Ю. П. Сурміна, ефективність науковця вимірюється здатністю створювати власні оригінальні тексти, поширювати їх і опанувати, застосовувати, переробляти й оцінювати інші тексти [5, с. 3].

Академічне читання невід’ємне від сприймання, усвідомлення і розуміння наукового тексту, що залежать від сформованої наукової культури читача в цілому, а також від складності й насиченості самого тексту [5, с. 26]. Для професійного саморозвитку важлива передусім культура читання наукового тексту. Це одна з функцій пізнавальної діяльності науковця, спрямована на вилучення наукової інформації із друкованих чи електронних джерел [5, с. 10–11].

Як зазначає Ж. В. Колоїз, осмислення сприйнятого значною мірою залежить від віку, досвіду та фонових знань, творчого мислення читача. Наслідком сприймання тексту є розуміння його смислової структури, тобто розкриття сутності предметів та явищ, описаних у науковому тексті, усвідомлення зв’язків, стосунків та залежностей між ними. Це означає, що реципієнту важливо вміння порівняти запропонований зміст із наявними

знаннями, щоб вилучити нову для себе інформацію й, відповідно, нове знання. Виявом розуміння вважають інтерпретацію, тобто вміння читача подати своє бачення тексту [5, с. 20].

Читання академічних текстів за фахом іноземною мовою слугує джерелом отримання інформації, а здобуті навички та вміння наукової обробки текстів уможливають застосування іноземних джерел при оволодінні спеціальністю та сприяють професійному вдосконаленню дослідників [7, с. 507–508].

Метою статті є формування актуальної парадигми навчання академічного читання англійською мовою здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти при вивченні освітнього компонента «Іноземна мова для академічних цілей», яка включає аналіз видів академічного читання, аспектів формування навички читання, виокремлення груп вправ для розвитку читання, критичного мислення, формування дослідницької компетентності загалом майбутніх докторів філософії Волинського національного університету імені Лесі Українки. Матеріалом дослідження слугує підручник *Cambridge Academic English (Upper Intermediate)* видавництва *Cambridge University Press* [12].

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося з використанням методів аналізу, синтезу, теоретичного узагальнення, педагогічного спостереження в освітньому процесі з іноземної мови для академічних цілей в процесі підготовки докторів філософії галузей знань: 01 – Освіта; 03 – Гуманітарні науки; 05 – Соціальні та поведінкові науки; 07 – Управління та адміністрування; 08 – Право; 09 – Біологія; 10 – Природничі науки; 11 – Математика та статистика; 19 – Архітектура та будівництво; 22 – Охорона здоров’я; 23 – Соціальна робота; 2 – Міжнародні відносини Волинського національного університету імені Лесі Українки [8].

Виклад основного матеріалу дослідження. «Іноземна мова для академічних цілей» є одним із освітніх компонентів циклу загальної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки. Його вивчення спрямоване на формування у майбутніх докторів філософії академічних та професійно-орієнтованих комунікативних компетентностей для забезпечення ефективного спілкування в науковій та професійній сферах, конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях, розширення можливості для академічної та освітньої інтеграції в світове наукове середовище [8]. З-поміж фахових компетентностей докторів філософії виокремлюють здатність вести наукову дискусію іноземними мовами, отримувати й оцінювати інформацію в галузі професійної діяльності із зарубіжних джерел та навичками редагування та перекладу наукових текстів [8].

Якість опрацювання наукових текстів прямо пропорційно залежить від ступеня розвиненості інтелектуальних умінь та навичок, зокрема з усіх видів читання наукових джерел, а також з усного й писемного наукового мовлення. Здобуті навички та вміння наукової обробки текстів (переклад,

конспектування, анотування, реферування) уможливають застосування зарубіжних джерел при оволодінні спеціальністю і сприяють професійному вдосконаленню [7, с. 507–508].

Насамперед, розглянемо вправи, присвячені різним видам читання. Залежно від комунікативної мети, читання може бути ознайомлювальне, переглядове, вивчаюче чи поглиблене [4, с. 377–378], а також аналітико-критичне, творче [6, с. 11].

Ознайомлювальне читання – передбачає загальне ознайомлення із змістом тексту та вияв його основної ідеї. Переглядове читання – спрямовується на попереднє ознайомлення із книгою і виділення ключових слів, зокрема в анотації, змісті, передмові/вступі, окремих частинах тексту. Поглиблене читання – це детальне опрацювання наукового тексту, його аналіз та оцінка: виписування понять з їх поясненням; неодноразове перечитування окремих частин у тексті. Аналітико-критичне, творче читання – спрямовується на постановку різного типу питань до тексту, сортування наукового матеріалу під певним кутом зору, коментарі до фрагментів наукового тексту, його рецензування [6, с. 11].

Особливостями ознайомлювального читання є високий темп ознайомлення з усім текстом, точність розуміння основного змісту та найбільш суттєвих деталей. Наприклад:

(1) Skim the text and decide which sentence best summarises the main idea [12, p. 16].

Переглядове читання передбачає наявність умінь швидко переглянути текст для того, щоб знайти потрібну інформацію і сконцентрувати на ній свою увагу, намагаючись зрозуміти її повністю або основний зміст – залежно від конкретної комунікативної мети. Наприклад:

(2) Scan the text to find the answers to questions 1–5 [12, p. 27].

Метою вивчаючого читання є досягнення максимально повного і точного розуміння інформації тексту і критичного осмислення цієї інформації. Наприклад:

(3) Read the first extract, *Culture at two levels*, and decide whether the following statements accurately report what the writer says (✓) or not (×). If they are not accurate reports, explain why they are wrong [12, p. 54].

Вміння читати і розуміти текст, аналізувати його, читати написане критично, а також формулювати індивідуальну, авторську і конкретну позицію є основою академічного письма [6, с. 7]. Для вироблення навичок критичного мислення, яке формує вміння аналізувати та робити самостійні висновки, розвивати культуру діалогу, використовують прийом критичного читання, яке орієнтує читача на цінності автора тексту. Критичне мислення, на думку української дослідниці С. О. Ганаби, є системою суджень, яка ґрунтується на здатності виявляти причинно-наслідкові зв'язки, верифікувати інформацію, відокремлювати факти від думок і припущень, водночас блокуючи одностороннє, догматичне сприйняття світу [1, с. 29–30]. Наприклад, розвитку критичного мислення через читання сприятиме така вправа:

(4) In pairs, follow the three stages suggested to help you read critically an extract from one of the sources referred to in the essay.

Stage 1: Before you read

Use information on the front and back cover of a book to find out what you can about the text, the writer and their writing purpose.

1. What kind of text is it (e.g. textbook, report)?
2. What authority (e.g. experience or qualifications) does the writer have to talk about the subject?
3. Who is the book written for?
4. What general position does the writer take in the book?

Stage 2: As you read

As you read, critically evaluate the claims made by the writer (a–f). For each claim, ask yourself the following questions.

1. Is the claim fact or opinion?
2. Are claims supported by evidence where they should be?
3. Where evidence is provided, is this convincing?
4. Where opinions are given, do you agree with them?

Stage 3: After you read

Ask yourself questions about the text and the writer.

1. What is the writer's position in the extract?
2. Did you get enough information from your reading to decide whether or not you agree with the writer?
3. Are you convinced by what the writer has said? [12, p. 98–99].

Критично мисляча людина повинна вміти наводити аргументи та докази, висловлюючи свою точку зору. Для розвитку цього вміння автори підручника пропонують такі вправи:

(5) You are going to take part in a discussion on the advantages and disadvantages of having a national minimum wage. In pairs, decide which of the following statements can be used as arguments for (F), and which can be used as arguments against (A) having a national minimum wage [12, p. 115];

(6) In pairs, discuss what kind of evidence or support might be found in the following references taken from the text. For example, Mitchell (2000) (lines 1–2) [12, p. 113].

Успіх у формуванні навички академічного читання багато в чому залежить від словникового запасу, а також від умінь здобувача освіти вдумливо й швидко аналізувати лексику, з'ясовувати значення слів за контекстом [7, с. 505]. Тому важливо приділяти увагу таким аспектам:

1) способам визначення контекстуального значення слів:

(7) If you find a word in a text that you don't understand, you can use the context to help you. Look at this extract from the text in 2.3. Before you look up the word *woes* in a dictionary, follow steps 1–5 [12, p. 18];

(8) Try to infer the meaning of the words in bold from context using the strategy introduced in Unit 1, 5.1. Use a dictionary to check your answers [12, p. 28];

2) словотворові:

(9) Read the definitions and complete the words using the prefixes (1–10) in 4.1 [12, p. 37];

(10) In pairs, complete the table with words from the same family in the other columns where possible. Use a dictionary to check your answers [12, p. 52];

3) синонімії й антонімії:

(11) Match the words (1–3) to the synonyms (a–c) using the strategy in 5.1 [12, p. 18];

(12) What words are used in the text in 2.2 as the opposites of the following words? Look back at the text to check your answers [12, p. 131];

4) утворенню словосполучень:

(13) Complete the following collocations using adjectives from 4.1 [12, p. 57];

(14) Match the verbs in the box to the nouns to make typical verb–noun collocations. These verb–noun collocations occur in the text you read in 2.3 on pages 16–17 [12, p. 25];

5) утворенню речень:

(15) Complete the following sentences by underlining the most appropriate words in italics [12, p. 23];

(16) Complete the following sentences with the verbs in the boxes [12, p. 61].

Формуванню навичок вивчаючого читання підпорядковується вся робота над текстом. У підручнику можна виокремити такі чотири групи вправ: інформаційно-змістові, структурно-композиційні, лексико- та граматико-стилістичні, редагування.

Інформаційно-змістові вправи забезпечують оволодіння змістовою складовою тексту, вчать визначати тему й основну думку тексту. Наприклад:

(17) Skim the text and decide which sentence best summarises the main idea [12, p. 16];

(18) Read the following extracts from the text in 2.3. Is the second sentence in each extract a *reason for* or a *consequence of* something described in the first sentence? How do you know? [12, p. 17];

Структурно-композиційні вправи сприяють розвитку вмінь систематизувати зібраний матеріал, добирати й виділяти з тексту потрібні засоби для зв'язку речень, членувати текст на логічно завершені частини. Наприклад:

(19) Combine the sentences using a variety of cause-effect expressions from 10.1 [12, p. 122];

(20) Put the following sentences in order to make a first draft of an introduction to an essay with the title *To what extent does the media influence how the general public views scientists and their work?* [12, p. 22].

Лексико та граматико-стилістичні вправи підводять здобувачів освіти до розуміння, що добір слів і синтаксичних конструкцій зумовлюється темою і основною думкою тексту. Ці вправи вчать вживати найбільш доцільні мовні засоби для вираження власної думки. Наприклад:

(21) Compare the following extracts from the text in 2.2 on pages 111–112, which use the passive voice, with the equivalent sentence in the active voice. Why do you think the passive voice was chosen in the text? [12, p. 120];

(22) In pairs, look at the following extracts from reports of research on language learning. Identify four

grammatical forms that are used to refer to figures and tables [12, p. 134];

Вправи на редагування наукового тексту мають на меті сформувати умінь дослідника удосконалювати власні висловлення, тексти, вчать помічати недоречно вжиті слова, граматичні форми чи синтаксичні конструкції, непослідовність викладу у тексті. Наприклад:

(23) Find and correct five mistakes with adjectives ending in *-ic* and *-ical* in these extracts from students' writing [12, p. 53];

(24) Correct the following examples from student's writing [12, p. 109].

Здобувачу вищої освіти важливо демонструвати обізнаність з публікаціями інших дослідників, підтверджувати власні аргументи висловами з інших джерел. Потрібно обов'язково давати посилання на кожну цитату, запозичену думку, цифру, приклад – на того автора, у якого вони запозичені. Наявність посилань характеризує етику дослідника, його порядність щодо наукової спільноти. Відсутність посилань змушує розглядати роботу як плагіат [9, с. 26]. У підручнику запропоновані вправи, які вчать оформлювати цитати і робити посилання, наприклад:

(25) Read the conventions for including quotations in your writing in Appendix 2, page 167 and then revise the following extracts from student essays to include the quotations [12, p. 79];

(26) Which of the following extracts do you think are common knowledge (CK), and which do you think need references (R) to information sources? [12, p. 48];

Слід звернути увагу на перефразування, що передбачає часткову зміну (скорочення, об'єднання, заміну, згрупування та інші подібні процедури) окремих фрагментів тексту первинного документу [3, с. 29]. Наведемо приклади вправ для розвитку умінь перефразування:

(27) The following information comes from a university website where information is given about paraphrasing. In pairs, think of three advantages of using paraphrases as opposed to quotations in your academic writing [12, p. 77];

(28) Read the following paraphrase of the text in 9.1b. Then, using the notes you made in b and c, write your own paraphrase using guidelines in Step 4 [12, p. 4].

У підручнику значне місце відводиться написанню есе, оскільки це дозволяє здобувачу вищої освіти навчитися чітко і грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні поняття, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати досвід відповідними прикладами, аргументувати свої висновки. Наприклад:

(29) Write an introduction to an essay with the title *To what extent should large international companies make acting in a socially responsible manner more of a priority than increasing their profits?* (You saw the opening sentences of the body of this essay in 9.3) [12, p. 23];

(30) Complete the following skeleton of the body of an essay using the claims in 12.1. Two of the answers have been written for you [12, p. 34].

Науковий текст повинен бути максимально точним і чітким. У ньому варто уникати повторів. Для цього застосовуються такі вправи:

(31) It can be good style to avoid repeating words and phrases. Which words in the text have a similar meaning to the words in bold? The first letter is given to help you. Look back at the text to check your answers [12, p. 114].

(32) Write a second draft of the introduction in 10.2. Avoid repetition by using substitute words (as you saw in 10.1) and by deleting unnecessary parts [12, p. 23].

Підготовка до написання есе передбачає ознайомлення здобувача освіти з літературою з обраної теми, яка віддзеркалює різні підходи до проблеми і надає здобувачу освіти можливість виробити власну позицію і систему аргументації. Наведемо приклади вправ, які вчать опрацюванню літературних джерел:

(33) Which of the sources (A–D) would it be appropriate to refer to in your essay? [12, p. 14];

(34) Are there any of these text types that you would not refer to in your academic writing? [12, p. 15].

Невід’ємною умовою опрацювання літературних джерел є супровід прочитаного письмовими записами. Завдяки цьому стає можливим краще зрозуміти й засвоїти прочитане; відновити в пам’яті те, що забулось; проаналізувати прочитане; відібрати найважливіші фрагменти інформації, які потрібні для дослідження. До прикладу, у підручнику є такі вправи:

(35) In pairs, think about strengths and weaknesses of each of the following note type.

1. Tabular notes: notes are organized in a table.

2. Diagrammatic notes: notes are connected by lines; key words may be put in boxes.

3. Highlighting notes: the most important words in the text are highlighted or underlined.

4. Margin notes: notes are written in the margin of the book, article, etc.

5. Linear notes (handwritten / word processed): notes are handwritten, or typed, as normal text; line spacing and underlining may be used to show text organization, key words, etc. [12, p. 45];

(36) In pairs, you are going to report back on the main ideas in the extract. Read the text in detail and make relevant notes [12, p. 142].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Аналіз вправ на види академічного читання показав, що при ознайомлювальному читанні розвивається вміння дослідника зрозуміти основну інформацію в науковому тексті, ідею автора; при переглядовому читанні об’єктами контролю стають вміння знайти необхідну інформацію, ключові слова, визначити тему наукового тексту; при вивчаючому читанні перевіряються вміння повно й точно зрозуміти як основну, так і другорядну інформацію, вміння інтерпретувати думки, робити висновки тощо; при аналітико-критичному читанні формуються навички критичного мислення. Рівень розвитку навичок академічного читання майбутніх докторів філософії визначається у процесі постійного спостереження та аналізу зазначених аспектів.

Формування актуальної парадигми навчання академічного читання сприяє активізації дослідницької діяльності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що включає пошук та аналіз інформації із зарубіжних джерел з теми наукового дослідження, ефективне спілкування в науковій та професійній сферах, публікацію матеріалів власного дослідження за кордоном, участь у міжнародних конференціях, опанування методів наукового пізнання у процесі самовдосконалення майбутніх докторів філософії та написання власного наукового дослідження. Перспективним вбачаємо дослідження різних видів вправ для активізації дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ганаба С. О. Стратегії розвитку критичного та креативного мислення : навч. посібник. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2021. 128 с.

2. Льченко О. М. Про деякі маркери етикетизації англomовного наукового дискурсу (досвід компонентного аналізу). *Вісник Житомирського державного педагогічного університету*. 2001. Вип. 8. С. 120–126. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/1045/1/01iomfnd.pdf> (дата звернення 21.06.2023 р.).

3. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 114 с.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Навчання читання англійською мовою студентів мовних факультетів : навчальний посібник з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти / Т. Є. Єременко, О. М. Трубіцина, І. О. Лук’янченко, А. А. Юмрукуз. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 201 с.

6. Ревуцька С. К., Зінченко В. М. Академічне письмо : навч. посібник. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. 130 с.

7. Сазанович Л. В. Формування навичок академічного письма на заняттях з англійської мови в медичному ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34. С. 504–509.

8. Силабус нормативного освітнього компонента «Іноземна мова для академічних цілей». Волинський національний університет імені Лесі Українки : веб-сайт. URL : https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-04/OK2_Силабус_Інозем%20мова.pdf (дата звернення 21.06.2023 р.).

9. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навчально-методичний посібник. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (23.03.2016 р. № 261). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.06.2023 р.).

11. Чернякова Ж. Формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії у процесі докторської підготовки. *Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 465–492. URL :<http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/10837> (дата звернення 21.06.2023 р.).*

12. Hewings M. Cambridge Academic English. B2 Upper Intermediate. Student's Book. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 176 p.

REFERENCES

1. Hanaba, S. O. (2021). Stratehii rozvytku krytychnoho ta kreatyvnoho myslennia: navchalnyi posibnyk [Strategies for the development of critical and creative thinking]. Khmelnytskyi : Vyd-vo NADPSU. [in Ukrainian]

2. Ilchenko, O. M. (2001). Pro deaki markery etyketyzatsii anhlomovnoho naukovoho dyskursu (dosvid komponentnoho analizu) [On some etiquette markers in Anglo-American scientific discourse in light of componential analysis]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. 8. 120–126. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/1045/1/01iomfnd.pdf>. [in Ukrainian]

3. Koloiz, Zh. V. (2017). Naukovyi styl ukrainskoi movy : [praktykum] [Scientific style of the Ukrainian language]. Kryvyi Rih : KDPU. [in Ukrainian]

4. Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. et al., Nikolaieva, S. Yu. (Eds.) (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian]

5. Yeremenko, T. Ye., Trubitsyna, O. M., Lukianchenko, I. O., Yumrukuz, A. A. (2018). Navchannia chytannia anhliskoiu movoiu studentiv movnykh fakultetiv [Teaching students of language faculties to read in English]. Navchalnyi posibnyk z kursu metodyky vykladannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity. Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho. Odesa. [in Ukrainian]

6. Revutska, S. K., Zinchenko, V. M. (2019). Akademichne pysmo: navchalnyi posibnyk [Academic Writing]. Kryvyi Rih : DonNUET. [in Ukrainian]

7. Sazanovych, L. V. (2014). Formuvannia navychok akademichnoho pysma na zaniattiakh z anhliskoi movy v medychnomu VNZ [Formation of academic writing skills in English classes at a medical university]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. 34. S. 504–509. [in Ukrainian]

8. Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. (2023). Sylabus normatyvnoho osvitnoho komponenta “Inozemna mova dlia akademichnykh tsilei” [Syllabus of the normative educational component “Foreign language for academic purposes”]. Retrieved from https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-04/OK2_Sylabus_Inozem%20mova.pdf. [in Ukrainian]

9. Surmin, Yu. P. (2008). Naukovi teksty: spetsyfika, pidhotovka ta prezentatsiia : navchalno-metodychnyi

posibnyk [Scientific texts: specificity, preparation and presentation]. Kyiv : NADU. [in Ukrainian]

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u vyshchyykh navchalnykh zakladakh (naukovykh ustanovakh)» (23.03.2016 № 261). [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the procedure for the preparation of higher education applicants for the degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Sciences in higher educational institutions (scientific institutions)”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

11. Cherniakova, Zh., Sbruieva, A. A. (Ed.) (2021). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnih doktoriv filosofii u protsesi doktorskoi pidhotovky [Formation of research competence of future doctors of philosophy in the process of doctoral training]. Teorii ta tekhnologii innovatsiynoho rozvytku profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia v konteksti kontseptsii «Nova ukrainska shkola: monohrafiia. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 465–492. Retrieved from <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/10837>. [in Ukrainian]

12. Hewings, M. (2012). Cambridge Academic English. B2 Upper Intermediate. Students Book. Cambridge : Cambridge University Press. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОЛЯДА Еліна Калениківна – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: актуальна парадигма навчання академічного читання англійською мовою здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

КАЛИНОВСЬКА Ірина Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійської мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: актуальна парадигма навчання академічного читання англійською мовою здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KOLIADA Elina Kalenykivna – Candidate of Philological Sciences, Professor, Head of the Conversational English Department Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: current paradigm for teaching academic reading in English to students of third (educational and research) higher education level.

KALYNOVSKA Iryna Mykolaivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Conversational English Department Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: current paradigm for teaching academic reading in English to students of third (educational and research) higher education level.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2023 р.